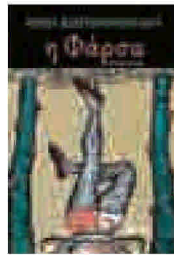

Ο Νάνος Βαλαωρίτης ρίχνει μια νέα ματιά στη «Φάρσα»

Αναρωτιέμαι αν η Έρση Σωτηροπούλου στα 29 της χρόνια είχε αγγιχτεί από τον Υπερρεαλισμό. Η μήπως απλώς είχε σατιρική διάθεση, και μάλιστα σατυρική, με την έξαρση της σεξουαλικής σκηνής του τηλεφωνικού έρωτα. Στην ηλικία αυτή ήταν κιόλας ώριμη με προϊστορία στην οπτική ποίηση, αλλά με μια έντονη ανατρεπτική διάθεση. Η μήπως η τόσο πυκνή και πολυδιάστατη πρόζα της είχε σκοπό να περιπαίξει και να κοροϊδέψει ό,τι έβλεπε γύρω της με μια «λουκιανική και μενιππέα» κατά Μπαχτίν διάθεση; Και επίσης να προκαλέσει τα καλώς ή κακώς έχοντα;

Οι απορίες αυτές μένουν κάπως ρητορικές γιατί ο Υπερρεαλισμός είχε μια πλατιά ακτινοβολία παγκοσμίως, άμεση ή έμμεση. Τα τηλεφωνήματα των δύο κοριτσιών είναι ξεκαρδιστικά, και τα είχε προβάρει η ίδια σε διάφορα πρόσωπα. Επίσης το γεγονός ότι δεν ακούμε τι λένε οι παραλήπτες είναι ένα ευρηματικό τέχνασμα για να τα φανταστούμε. Όμως η σφιχτή της πρόζα, με τόσα επίπεδα, είναι σαφώς πρωτοποριακά πειραματική. Και οργανωμένη στο παραλήρημά της με απόηχους από την κειμενική γραφή των συνεργατών του περιοδικού «Πάλι» της δεκαετίας του '60, ποιητών και πεζογράφων, όπως η Μαντώ Αραβαντινού, ο Αλέξανδρος Σχινάς, ο Δημήτρης Ρικάκης, ο Τάσος Δενέγρης, η Εύα Μυλωνά, ο Δημήτρης Πουλικάκος, ο Πάνος Κουτρομπούσης, που δεν έκαναν διακρίσεις ανάμεσα στην πρόζα και την ποίηση. Το βιβλίο της Έρσης είναι η φυσική συνέχεια αυτής της απόπειρας. Όμως το περιπαιχτικό ύφος της γραφής της ανέβασε το στοιχείο του παιχνιδιού πολλούς πόντους πιο ψηλά. Θα μπορούσε να

πει κανείς ότι αυτά είναι εφηβικά καμώματα, αν δεν ήταν για την πολύ άνετη και πυκνή πρόζα του βιβλίου. Άλλωστε μερικοί που άλλαξαν τη ροή της ποίησης και την έφεραν μπροστά δεκάδες χρόνια ήταν έφηβοι, στην πιο δημιουργική περίοδο της αν-

θρώπινης ηλικίας, που ονομάζονταν **Αρθούρ Ρεμπώ**, **Ισντόρ Ντυκάς**, ή **Λωτρεαμόν** και **Αλφρέντ Ζαρρύ**.

Οι δύο ηρωίδες της «Φάρσα» καταβαθαθρώνουν τη σοβαροφάνεια της ελληνικής κοινωνίας, με τα έξαλλα καμώματά τους. Η πρόζα του βιβλίου ανήκει σαφώς σε μια ανανεωτική γραφή, όπου αμφισβητείται το μυθοπλαστικό πλαίσιο και απογυμνώνεται ο μηχανισμός του. Η γραφή αποτελεί μια Νέο-Αφήγηση, Sur Fiction, που πότε απλώνει τα όρια της μυθοπλασίας και πότε τα συρρικνώνει, όπως στα κινέζικα κουτιά και τις ρωσικές κούκλες, όπου κείμενα εμπεριέχονται μέσα σε κείμενα. Αυτά τα ρητορικά σχήματα και τεχνάσματα η Έρση μοιάζει να τα κατέχει από πολύ νεαρή ηλικία.

Η Έρση είχε γράψει τον πρόλογο στο δικό μου μυθιστόρημα, «Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη». Ήταν η συμφωνία ν' ανταλλάξουμε προλόγους. Υπήρχαν διαφορές και κάποιες ομοιότητες. Και τα δυο βιβλία βγήκαν μαζί σ' ένα πνεύμα φάρσας κι έκαναν δεύτερη έκδοση, αλλά έμειναν πολύ λίγο σχολιασμένα. Ανήκουν στα πολύ λίγα μυθιστορήματα που δοκιμάζουν ένα ύφος γραφής, καθώς και την ανάμειξη των ειδών, ώστε να ξεφύγουν απ' τα κλισέ. Πάντως η «Φάρσα» θα μείνει ως ένα κλασικό παράδειγμα ενός πολύ πετυχημένου πειραματικού μυθιστορήματος του 20ου αιώνα. ● Απόσπασμα του Ν.Β. από τον πρόλογο του νέου βιβλίου της Ε.Σ. «Φάρσα» (εκδ. Πατάκης)